

Aile Hekimliği Disiplininin İlkeleri

Aile Hekimliği'nin dayandığı ilkeleri belirten birçok tanımlama yapılmıştır. 1974 Leeuwenhorst tanımı, 1998 WHO, WONCA 2000 ve 2002 tanımlarının temelini oluşturmuştur.

Leeuwenhorst grubu 1974 yılında "Avrupa'da Genel Pratisyen" başlıklı bildirisini hazırladı. O dönemde Genel Pratisyenlik / Aile Hekimliği yeni gelişmekte olan bir disiplin idi. 1974' den günümüze Genel Pratisyenlik / Aile hekimliği Avrupa'da tüm sağlık sistemlerinde yerini almış ve gittikçe önem kazanmaktadır. Genel Pratisyenlik / Aile Hekimliğinin önemi Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) Avrupa Bürosu'nun 1998 yılında yayınladığı çerçeve belgesinde vurgulanmıştır ve birçok ülkede de yeni oluşturulmakta olan sağlık sistemlerinin temeli olarak gösterilmektedir (1).

Son 30 yılda sağlık hizmetlerinde hastanın rolü giderek artmıştır. Geleceğin aile hekiminin kişi merkezli sağlık sunumunun, hasta- hekim iletişiminin öneminin farkında olması yanında; bu alanda aldığı eğitimi kullanabilecek özellikleri taşıması da gerekmektedir. İngiltere Aile Hekimliği Birliği (RCGP) İlkbahar Toplantısı'nda (2001) yaptığı son sunumunda Van Weel, bilgi, uzmanlık ve deneyimin aktarılabilmesi, genel pratisyenliğin özgül niteliklerini açıklayan tekniklerin ve yöntem bilimin (metodoloji) geliştirilmesi ve genel pratisyenlik hizmetinin etkinliğinin araştırılması için akademik gelişmeye olan gereksinimi vurgulamıştır. Van Weel ayrıca, aile hekimliğinin temelinde yatan değerlerin önemi ve ortak bir eğitim, öğretim ve araştırma kültürüne olan gereksinim üzerinde de durmuştur (2).

İngiltere, Fransa, Almanya, İsrail, Portekiz gibi ülkelerde Aile Hekimliği/ Genel Pratisyenlik özgün bir tıp disiplini ve uzmanlık dalı olarak yıllardır mevcuttur. Ayrıca dünyada bir çok ülkedeki üniversitelerde, tıp fakültelerinin bir departmanı (anabilim dalı) olarak da mezuniyet öncesi tıp eğitimine katkıda bulunulmakta, mezuniyet sonrası Aile Hekimliği eğitimi verilmekte, uzman ve akademisyenler yetiştirilmektedir.

Aile hekimliği iki önemli neden açısından farklı bir tıp disiplini olarak tanımlanmaktadır. Bunlar:

1. Aile hekiminin günlük tıp pratiğinde kullandığı bilgiler diğer branşlardan farklıdır ve
2. Aile hekiminin işlevi de diğer branşlardan farklılık göstermektedir (3).

Aile hekiminin tıbbi bilgi ve becerilerinin bireysel öğeleri başka branş hekimleri tarafından bilinse de, aile hekiminin hastaları ile olan uygulamaları ve bu alanda bilgi ve becerilerini kullanma nosyonu onu (aile hekimini) diğer dal uzmanlarından ayırmaktadır. Bu konu 1966 yılında McWhinney tarafından da ele alınmış ve şu görüşler ortaya konmuştur: (4)

1. Aile hekimliğinde (McWhinney Genel Pratisyenlik terimini tercih etmiştir) bilgi birikimini çok kesin tanımlamanın gerekmediğini, bir tıp disiplinin gelişirken ortaya çıkan yeni engellerin yeni bilgi alanlarına açılımı, yeni düşünce yapılarını ve sorunlarla baş etme gerekliliğini birlikte getirir.

2. Tıpta bir çok disiplin başka disiplinlerin bileşiminden ortaya çıkmıştır. Cerrahi bilimlerin içinde anatomi, patoloji, fizyoloji ve biyokimyadan karma bilgiler vardır. Ancak bir disiplini

tanımlarken bu disiplinin köklerini oluşturan konuları saymak yeterli olmaz, önemli olan bunların bir bütün halinde yeni bir oluşuma dönüştürülmek üzere yoğurulmasıdır.

Bu açıdan bakıldığında Aile Hekimliğinin dahiliye, pediatri, genel cerrahi , psikiyari ve kadın hastalıkları ve doğum alanlarında aldığı bilgilerin bileşiminden oluştuğunu söylemek ne derece doğrudur? Aile Hekimlerinin bu alanda aldıkları eğitimi hastaları ile olan ilişkilerinde kullanmalarında bu tıp disiplinin tanımlanmış kriterlerini ve bu doğrultuda yapılandırılmış görüşmelerini sürdürmeleri onları diğer tıp alanlarından farklı kılmaktadır.

Aile hekiminin mesleki görevleri, sağlık sisteminden ve bireylerin gereksinim ve isteklerinden doğrudan etkilenmektedir. Farklı ülkelerin sağlık sistemlerinde farklı görev tanımları yapılan aile hekimlerinin bulunmasının başlıca nedeni budur. Görev tanımı bu ilkeleri izlemeli ve disiplinin ilkelerine ve yaklaşımına göre hekimlik uygulaması yapan hekimler aile hekimi olarak tanınmalıdır. Aile hekimliğinin temel ilkeleri ve aile hekiminin mesleki görevleri, aile hekiminin edinmesi gereken temel yeterlikleri belirleyecek, bu yeterlikler de disiplinin eğitim, araştırma ve kalite geliştirme gündemini şekillendirecektir. Burada belirleyici olan nokta, aile hekimliği uygulaması ile sağlık sistemi arasındaki ilişkinin nasıl olması gerektiğidir.

2002 yılında WONCA- AVRUPA bölgesi Aile Hekimliği/ Genel Pratisyenlik disiplini ve uzmanlığını değişen dünya ve bölge şartlarına göre yeniden tanımlamıştır. Aile Hekimliği / Genel Pratisyenlik, kendine özgü eğitim içeriği, araştırması, kanıt temeli ve klinik uygulaması olan akademik ve bilimsel bir disiplin ve birinci basamak yönelimli klinik bir uzmanlıktır.

Aile Hekimliği / Genel Pratisyenlik sağlık sistemiyle ilk tıbbi temas noktasını oluşturur; hizmet almak isteyenlere açık ve sınırsız bir giriş sağlar; yaş, cinsiyet ya da kişinin başka herhangi bir özelliğine bakmaksızın tüm sağlık sorunlarıyla ilgilenir. Sağlık kaynaklarının etkili kullanımını sağlar. Bunu bireylere sunulan bakımı koordine ederek, birinci basamakta diğer sağlık çalışanlarıyla birlikte çalışarak ve gerektiğinde hasta adına üstlendiği savunmanlık göreviyle diğer uzmanların sunduğu hizmetlerle teması yöneterek yapar. Bireye, ailesine ve topluma yönelik kişi-merkezli bir yaklaşım geliştirir. Kendine özgü bir hastayla görüşme süreci vardır. Bu süreç, etkili bir iletişimle doktor ve hasta arasında zaman içinde gelişen bir ilişki kurulmasını sağlar. Sağlık hizmetlerinin hastanın gereksinimleriyle belirlenen sürekliliğini sağlamaktan sorumludur. Rahatsızlıkların toplum içindeki prevalans ve insidansının belirleyici olduğu özgün bir karar verme süreci vardır. Hastaların akut ve kronik sağlık sorunlarını aynı anda yönetir. Gelişiminin erken evresinde henüz ayrışmamış bir şekilde ortaya çıkan ve acil girişim gerektirebilen rahatsızlıkları yönetir. Uygun ve etkili girişimlerle sağlık ve iyilik durumunu geliştirir. Toplumun sağlığı için özel bir sorumluluk üstlenir. Sağlık sorunlarını fiziksel, ruhsal, toplumsal, kültürel ve varoluş boyutlarıyla ele alır.

(5).

Kaynaklar:

- 1) The General Practice in Europe: A statement by the working party appointed by the European Conference on the Teaching of General practitioners, Leeuwenhorst, Hollanda, 1974.
- 2) Van Weel C. The impact of science on the future of medicine: RCGP Spring Meeting, 2001.
- 3) Aile Hekimliğinin Kilometre Taşları: Milis ve Willard Raporları. Ed. Akt¼rk Z, Daędeviren N. T¼rkiye Aile Hekimliği uzmanlık Derneęi Yayınları, İstanbul 2004, s:188.
- 4) McWhinney,IR General Practice as an Academic Discipline, The Lancet, (Feb) 1966.
- 5) WONCA Europe 2002, The European definition of general practice/family medicine. T¼rkçe Çeviri ED: Başak O. Haziran 2003. T¼rkiye Aile Hekimleri uzmanlık Derneęi Yayını

Yazar:

Uzm.Dr.Olgun G¼KTAŞ
T.C. Sağlık Bakanlığı Aile Hekimliği Eęitimleri
Bursa İl Koordinat¼r¼